

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИЯ

Республикада санитар-эпидемиология болумгъа, медицина организацияланы ишлерине къаралгъанды

КъМР-ни Башчысы **Казбек Кокков** видеоконференция халда Къабарты-Малкъар Республикада Оронавирус жукъгъан аурууну болдурмау эм аны жайылууна контроль амалланы бардыруу оператив штабы кенгешин къурагъанды. Регионда санитар-эпидемиология болумгъа, медицина организацияланы ишлерине къаралгъанды.

КъМР-ни Башчысы белгиленген соруула бла байламлы жууаллы адамланы оператив информацияларына тынгылагъанды. Жукъгъанланы эм тест этдирген гражданданы санларыны юсюнден Роспотребнадзору таматасы **Жирслан Пагов** айтханды. 5 июньга COVID-19 жукъгъан ауруу 3199 инсанда тохтадырылгъанды, аладан 1502-си къайтышхандыла, ауушханла 29 боладыла. Госпитальда 950 саусуз турадыла, аладан 294-сю 65-жыллыкъла эм андан таматаладыла, реанимацияда 54 адам жатады.

Орталыкъ кёрюмю да айтханда, ахыр он кюннге суткагъа 60 инсан чакълы бирге госпитализация этилгенди. Амбулатор багъууда 631 ауругъан турадыла, ышанлары билингенлей аурууну 1496 (49 процент) адам кётрорди. Инфекция белгили болгъандан бери 51111 тестирование бла 7653 КТ-тинтиу этилгенди.

Казбек Кокков белгилегенича, эпидемиология болум тохташыула болгъанлыкъгъа, уллу

ёсоуле эм жугъуула эсленмегенликге, саулыкъ сакълау системагъа, санитар службагъа эм лабораториягъа аурурукъ бусагъатда бек уллуду. Келлик заманда эм магъаналы борчлагъа граждандла эм организацияла бла англатыу ишни бардыруу, уруну эм социал коллективлеге инфекцияны кийирмеу, ишге келген заманда термометрия этиу, ауругъан бла тюбешгени болжалгъа салмагъанлай таматалагъа билдириу эм сомоизоляция саналадыла.

КъМР-ни саулыкъ сакълау министри **Рустам Калибатов** бююннге Къабарты-Малкъарда COVID-19 аурууну багъарча беш медицина учрежденинда 1283 ундурукъ, ол санда кислороду бла – 594, ИВЛ аппаратла бла жалчыгълынган да – 152 болгъанларын билдиргенди. Къошакъ жатар жерлени къыстырыгъы да барды.

Госпитальланы ишлерин 232 врач жалчытады, 611 орта эм гитче медицина ишчи. Медицини хазырлау эм окъутуу иш бардырадыла, ол санда COVID-19 жукъгъан аурууну интерактив модульлерине кёре. ИОМ-ну билген специалистлени битеулю саны 9859 адамды.

2-чи номерли ГКБ-да бла РДКБ-да больницалы болмагъан сабий эм абадан пневмонияланы багъуу бёлкомле ишлерин бардырадыла. Кюн сайын аллай клиникалы 30 адам чакълы бирге госпитализация этиледи, аладан 50 проценти 65 жыллардан атлагъан саусуздадыла.

Къырал контрактланы эм спонсор ырысхыны хайырындан саулыкъ сакълау махкеме-леге изленген энчи къруула-ны затланы тапдыргъанлай турадыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къабарты-Малкъар Республикада табиьгъат газны мотор отлукънуча хайырланууну кенгертиу жаны бла Правительствоу комиссияны къауумуна тюрлениуле кийириуну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоусуну БЕГИМИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоусуну **Бегим этеди:**

Къабарты-Малкъар Республикада табиьгъат газны мотор отлукънуча хайырланууну кенгертиу жаны бла Правительствоу комиссияны къауумуна, ол Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоусу 2016 жылда 20 октябрьде чыгаргъан 189-ПП номерли бегими бла къабыл кёрюлгенди, быллай тюрлениуле кийирирге:

а) Правительствоу комиссияны къауумуна бу адамланы къошаргъа:

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоусуну Председатели **МУСУКЛАНЫ А.**
Налчык ш., 2020 жылда 2 июньда №121-ПП

Кунижев М.А. - Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствоусуну Председателини орунбасарын (Правительствоу комиссияны башчысы)

Колин С.А. – «Газпром газомотор отлукъ» чекленген жууаплылыгъы болгъан обществену генеральный директоруну кенгешчисин (ыразылыгъына кёре);

б) Правительствоу комиссияны къауумундан **Д.Ю.Воробьевну, С.А. Говоровну, Д. Г.Корниенкону** чыгарыргъа.

Багъалау

Гюлле салгъандыла, намыслагъандыла

4 июньда Къабарты-Малкъарны халкъ поэти, Ленин эм СССР-ни Къырал премияларына тийишли болгъан **Къулилланы Къайсыны** эсгеру юнюдю. Ол чакъда КъМР-ни Парламентини спикерини орунбасарлары **Жанатайлы Салим** бла **Мурат Карданов**, Аграр соруула, табиьгъатны хайырлануу, экология эм тегерекдеги къудуретни къоруула жаны бла комитетни башчысы **Артур Текушев** жазыучуну фахмусуна баш ургъандыла, аны эсертмесине полле салгъандыла.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

АКЦИЯ

Къыралыбызны битеу журналистлери тири къатышып

12 июньда Россейни кюнюн белгилеуну чеклеринде журналистле «Россей бла биргебиз» деген акцияны бардыргъандыла. Анга уллу къыралны битеу регионларыны басма, телевидение, радио, асламлы информация органларында урунганла къатышхандыла, ол санда бизни республиканы журналистлери да.

Ала Россейни байрагъын алып суратлагъа тюшгенди, артада видеоролик да къуралыкъды. Ол архивде сакъла-нырыкъды эм къозде боллукъ фестивалда кёрюзюллюкю.

Россейни Журналистлерины союзуну Къабарты-Малкъарда бёлмонюно башчысы Шауаланы Разият белгилегенича, аллай магъаналы байрамгъа тау этекледе, табиьгъатны ариу жерлеринде суратлагъа да тюшерге

боллукъ эди. Алай коронавирис бла тохташхан къыйын болум ючюн быйыл аллай жолочулукълагъа чыкъмазгъа оноу этилгенди.

Ауругъанланы саны азаймагъаны бла байламлы Шауаланы Разият адамланы нилзамгъа къаты болургъа да

чакъыргъанды. «Жарсыугъа, биз уллу кёллюкюк этерге да суюночубюз. Юйюбюзде абадананыбыз, гитчебиз болмагъан хазна инсан жокъду. Кесигизни сакълагъыз, жууукъларыгъызы аягъыз, сакъ болугъуз», – дегенди ол.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Жазылуу – 2020

Мындан ары да – «Заман» бла бирге!

Багъалы окъуучуларыбыз!

«Заман» газетге 2020 жылны экинчи жарымына жазылуу андан ары бардырылады.

Аллыбыздагъы кезиуде

да сиз ана тилибизде чыкъгъан газетни алырсыз, окъурсуз, ол хар биригизни эсли кенгешчигиз, огъурлу сёз нёгеригиз болуп турур деп ышанабыз.

Жазылыуну алты айгъа багъасы – 684 сом 48 капек.

Бизни индексбиз - П5893

Республикада санитар-эпидемиология бөлүмүзү, медицина организациялары ишлерине кыраалганды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Андан сора да, эм кыорктуулуу инфекциялары госпиталына жеринден тедририлге боллук 3 рентген аппарат, саусузга мониторинг этген 8 аппарат, 150 кислородну мылыгынын кетюруучу, жуууклашмаганлай санны иссилгин билдирген 45 ёнчелеучу эм 100 пульсоксиметр келтирилгенди. Федерал бюджеттен ахага 401 кыошак точкага кислород бла жалчытуу система келтирилгенди эм тохташдырылганды.

Бюгонлюкге кёллендируу перерасчёта бла тёлеуле этилген медицина ишчилени битеуле саны 5103 адамды, аладан 1915 специалист КьМР-ни Саулук саклау министрствосуна бойунган 16 организациядандыла, 3188-си биринчи медицина-санитар звенодан бла стационардадан ишчиледи. Бу соруу бла байламы жумушлага министрство тохтаусуз кыраганлай турады, «исси ызга» сёлешген эм кырал жумушла тапдырган порталда кеслерин белгилеген граждандыга энчи эс бурады.

Кенгешни чегинде Бир кырал экзаменни эм Россия Федерацияны Конституциясына тозетиуле кийируу Битеуросей кыол кетюруучу кезиулеринде санитар-эпидемиология кыорктуулукну жалчытуу соруула да сюзюлгенди.

КьМР-ни жарыккандыруу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министрни кыулугун толтурган **Анзор Езаов** 2020 жылда ЕГЭ берирча 27 пункт ишлерин айтханды: 26 – билим беруу организациялары мурдорларында, 1 – юйде.

Аудиториялары саны 358-ди. Роспотребнадзору эсгертиулерине тийишлиликте битеу пунктлада кыорктуулукну излемлери тетурулукдула: отоулары дезинфекциялары, специалистлени бла экзамен бергенлени кирген заманда термометриялары, антисептикке бла жалчытылынуу, ЕГЭ-га кыатышханлары, предмет комиссиялары экспертлерин бир бирден 1,5 метр узаклыкка олтуртуу, суу сап тапдыруу низам, медицина бригадаланы дежурстволары.

КьМР-ни Айыруу комиссиясыны таматасы **Вячеслав Гешевни** билдиргенине кёре, Кыабарты-Малкыар Республиканы тийресинде битеуросей кыол кетюруучу кезиулеринде эм аны бардыруу 13 жержерли эм 355 часток айыруу комиссия жалчытырыкдыла. Эсепге тышген айыруучулары саны 537 720 адамды.

Айыруулага кыатышханлары саулукларыны кыорктуулукларынын жалчытыр ючюю аны алгандан бардыруу онгла боллукдула: 2020 жылда 25 июндан 1 июльга дер, отоудан тышында, бир бирге жуууклашмаганлай юйде, эмда турган жерде. 5 июндан заявляниялары алыу барады. Кыол кетюруу пунктлада да жуууклашмаган низамны толтуруу бөлүмү кыраллыкдыла, кыол кетюруучу энчи кирген эм энчи чыкыган жерле жарашдырыллыкдыла, температуралары ёнчеленирикти, медицина кыапла, кыол кыапла, дезинфекция этген затла берилдикди.

**КьМР-ни Башчысыны Бла
Правительствосуна
пресс-службасы.**

ОПЕРАТИВ ШТАБ

Коронавирусу, кесеклени эмда ОРВИ-ни бир биринден айырыр амал бармыды?

КьМР-де коронавирусу жуккыганлары саны юч мингден озганды – 3199 саусуз. Ахыр кюнде алага 73 адам кыошулганды. Ахыр йыйкыда уа бир кюнге жуккыганлары саны орта эсеп бла 74-77 адамдан озмаганын белгилерчады.

Бюгонлюкде вирусдан 1502 инсан сау болгандыла, орта кюн 45 адам кыуулганды бу жангы вирусдан. Медицина болушлук 1642 саусузга бериледи. Жарсыуга, аурууну кыйынлыгынын кетюралмай 29 адам ауушханды.

Вирус республикада жайылып башланган кюнден бери 51,1 мингден аслам тест бардырылганды. Ауруганла бла тубешип, инфекция жуккыганына ишкли 2040 адам юйлеринде туруп, медицина тинтиулен ётедиле, ол санда РФ-ни Саулук саклау министрствосуна буйругуна тийишлиликте, алага компьютер томография бардырылады. Госпиталыда 950 адам турады, ол санда реанимация бёлүмде 54 инсан. 631 саусузга болушлук амбулатория халда бериледи.

Шимал Кавказны республикаларында бюгонлюкде COVID-19 ауруудан 19,8 мингден аслам адам кыйналады. Андан округда 310 саусуз ауушханды.

Россияде COVID битеу регионлада да барды, ол бюгонлюкде 449,8 минг адамга жуккыганды. Орта эсеп бла бир кюнге алага сегиз минг адам кыошулады, ол санда орта кюн – 8726. Пандемия башлангандан бери вирусдан 212,6 минг инсан сау болганды (ол санда баш кюн – 3994 адам). Кыралда андан 5528 инсан ауушханды. Бу кюнде уа Саулук саклауу халкыла аралы организациясы Россияде кюнден-кюнге ауруу жуккыганлары саны тенг, андан

кыуулганла уа кёбөө барганларын белгилегенди.

Джонс Хопкинс атлы университет белгиле этген тарихлеге кёре уа, битеу дуняда бу ауруу 6,6 миллион адамга жуккыганды, аладан 391 мингден аслам ауушхандыла. Алгында, хал Американы Бирлешген Штатларында кыйынды – анда ауруганлары саны 1,87 миллиондан атлаганды. Вирус жуккыганлары саны Бразилияда уллулай кыалады – 614,9 минг, бу кырал экинчи жердеди. Россия ючюню болганды.

Коронавирусу, кесеклени эмда ОРВИ-ни бир биринден айырыр онг бармыды? Коронавирусу жуккыган адам тамагы тырналганча сезеди, ол кыргак жёлт этеди, температурасы кетюроледди, солуну кыйналып алады, аны бла бирге уа ашны татыуун, ийислени ангыламай кыларыга да боллукду.

Кесекле тийген адамны уа битеу санлары ачыганча кёрунеди, ол мыкыл болады, терктерк чючгюреди, бурун сууу, жиялжуклары келеди, температура кетюроледди. ОРВИ жуккыганда уа сууксураганча болуп, санлары аурутадыла, температура кетюроледди, тамагы бегитилгенча болады, бурун сууу, жиялжуклары тёлөледди, бирде жёлт этерге да болады.

Коронавирусу башка вирусдан төрт кереге терк жугады, ол ма аны ючюню бютонда кыорктуулуду. Аны баш ышаны – адам кыйналып солуйду, башка вирусла ол жоккы. Кыалай алай болса да, башында сагынылган шарттадан бирин сезгенлей, юйде дарманла этмей, врачны чакырырга, COVID-19 аурууга терс берирге тийишлиди. Аны уа республикада бир нечча клиникада бардырадыла.

Экспертлени оюмларына кёре, пандемия мындан ары да шёндюча барса, эки жылны ичинде андан эки миллион адам ауушугуна кыорктуу барды. Алай вирус тюрленип, жангыдан жуугарга боллугун да белгилейди алимле.

Орта кюн Саулук саклауу халкыла аралы организациясыны Россияде келечиси Мелита Вуйнович COVID-19 вирусдан вакцинаны, ол хазыр болса, инсанла салдырырга унамасала, хал осалга айланырыгына кыорктуу болганын белгилегенди. «Бюгонлюкде уа кыралда вакцинацияга кыатышмазга дегенлени саны кёпдү», - дегенди ол эмда бу ишге халкы саулай кыошулмаса, бюгонге дери андан кыоруулауны жаны бла тамамланган жумушлары магынасы болмазлыгынын чертгенди.

Эпидемиологияны эм микробиологияны миллет-тинтиу арасы Кыоруулау министрство бла бирге июль ахырына вакцинаны тинтиу бошарыгын белгиле этгенди. Министрствону 48-чи ара илму-тинтиу институту башчысы Сергей Борисевич дарман маймулдаа эм гылуу чычанлада сынатылганын, алай бла аны кыорктуулуктуу тохташдырылганын белгиле этгенди.

Бу кюнде уа коронавирусу кыажак вакцинаны сынау халда салдырып кёрурге ыразылыкларынын берген аскерчиле медицина учуреденияга келгенди. Аланы саулуклары тинтиледди. Сынауаны кезиулене уа вакцинаны кыорктуулуктуу, аны адам кыалай кетюргени, иммунитетни жанындан коронавирусуга «жууабы» сюзюлукдө.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазыраганды.

ТИНТИУЛЕ

Кёргенлеринден ахшы оюм кыуралганды

Жамауат палатаны экономиканы айнытуу, предпринимательствога себеплик этиу эм жашуу журт-коммунал политика жаны бла комиссиясы жоллада кыорктуулукну жалчытууга аланган проектлени жашауда кыалай бардырылганларын тингенди. Палатаны келечилери Владимир Павленко, Хасанби Машуков, Чеченланы Рустам республиканы транспорт эм жол милюк министрствосуна келечилери бла бирге талай объектеде болгандыла.

Ол санда Чегем районда «Северный» автовокзалга элтген жолда, Янкой-Лячинкыя, Шалушка-Каменка, Чегем 2 – Булунгу, Бабугент-Бызынгы, Кызбурун-1 – Огыары Кыуркыужин, Куба – Псыхурей – Крем-Константиновка, Новопавловск – Прохладный – Моздок, Прохладный – Лесное – Солдатская эм башка жоллада ремонт этилге белгиленген жерледе жангыртуу ишле кыалай тамамланганларына, Чегем, Май эм Урвань районлада автомобиль жоллада чыракыла

салынганларына бла кыалгандыла кырагандыла.

Тинтиулени эсеплерине кёре, комиссия жоллары жангыртуу ишле, бютонда Чегем II – Булунгу (3 км.) жолда кыорктуулукну жалчытуу, бийик даражада толтурулганларына эм тышонгонди. Анга шагатылкыны водительле, эллиле да этгенди.

«Жол сеть» регион проектни толтурууга 1206,47 миллион сом бёлюнгенди, андан

479,78 миллион федерал бюджетден келген ахчанды. Былтырны эсеплерине кёре, тауу-сулган келишимлени чекленинде берилген ахчаны 97,75 проценти кыоратылганды, регион жоллада 30 объекте (88,17км.) эмда Нальчикде 16 улоуда (13,95км.) ишле тамамлангандыла. 25,49 километр жолда электричество тартылганды эм 2,850 километрге кыорктуулукну жалчытырча буруула салынгандыла.

Эсеплеге кёре, битеулу хайыраныуда болган жоллары 57,2 проценти норматив излемлеге келишедиле.

Нальчикни администрациясы шахарда орамланы норматив излемлеге жетдирир мураддады, ол а 86,72 процентди. Бусагытта улоулары халлары 70,94 процентге тапландырылганды. Программаны болжалы бошалырга федерал бюджетден субсидия берилерча бу излем толтурулуга керекди.

Комиссия шахарны 13 орамында болганды. Аланы узундуклары бирге 11,23 километрге жетеди, ремонтларына да 171651,7 минг сом кыоратылганды. Палатаны келечилери асфальтны качествосуна, орнатылган бордюрлага, кёп фаталы июлени арбаларына кирген жерлени этилгенлерине, салынган белгиле бийик багча бичгенди. Миллет проектлени толтуруу андан ары бардырылгынын да чертгенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зулфия.

ОГЬУРЛУК

Жыйымдыкыла юлешедиле

Черек районда «Биз бирге-биз» деген Битеуросей акцияны чеклеринде «Аш-азык» болушлук проект бардырылады. 552 продукт жыйымдыкыла 65 жылдан атлаган адамлага юлешедиле.

«НКО-оператору» «Кыабарты-Малкыар Республикада волонтерлукну (добровольчество) айнытуу ара» АНО-ду, ол «Волонтерла-медикле» битеуросей жамауат кымылдауу Кыабарты-Малкыарда регион бёлюму эм ОНФ бла бирге бардырады бу проектни.

Черек муниципал районну жер-жерли администрациясыны пресс-службасы.

Эп мюлк

Алгъыннгы махтауну къайтара

РФ-ни Эл мюлк министрине биринчи орунбасары Джамбулат Хатуов къыралда урлукъчулукъну айныту темагъа жоралал видеоконференция бардыргъанды бу кюнде. Аны ишине КЪМР-ни эл мюлк министри Хасан Сижажев да къатышанды, деп билдиргендиге регион министерстводан.

Ал сезонде Джамбулат Хатуов битимчиликде айныту къбюсюнде бийик качествоу урлукъланы хайырлануыгъа кере болгъанын белги-

легенди. «Россейни Эл мюлк министерствосунда урлукъчулукъ бла къорешгенлине къоруулар эмда бизни къыралда чыгарылган биортюкле бла гибриднеге сурамны кючлендир юмудта кеп мадар этеди», - дегенди ол.

Кенгешде айтылганыча, Къабарты-Малкъар Республика нартох урлукъну ёсдюору жаны бла кенг белгиледи. Хасан Сижажев келтирген шартлагъа кере, былтыр андан онбеш минг тонна чыгарылганды. «Аны бары да битеу тийишли излемлеге келишеди, сертификацияны да ётгенди.

Андан юч бла жарым минг тоннасын республи-

каны эл мюлк товарла чыгарыучулары сатып алгъандыла. Энтта да беш жюз тонна экспортха жиберилгенди, къалганы уа - Россейни башха регионларына», - деп чертгенди министр. Ал тергеулеге кере, быыл да ол кёрюмдюдюленд кёбюрюк нартох урлукъ ёсдюрюлюкдю. Алдан эмда төрели сортладан аграрчыла 135 минг гектаргъа сепгендиле.

Дагъыда селекционерлени жетишимлерин баямлар умудта республикада сынама халда 60 гектардан артык жерде картоф, нартох, кюзлюк будай, чеплеу эмда соя урлукъланы жангы гибридерин ёсдюре турадыла. Сейирлер болгъанла ала бла да шагърейленирге боллукъдула, деп къошханды Сижажев.

Къурт-къумурсхалагъа онг бермезча

Быйылгъы къыш жылыракъ болгъаны, жаз башы да хазна жауунлу болмай, кеси да алгъаракъ башланганы ючюн, сабанлада заранлы къурт-къумурсхала аслам жайылыргъа боллукъдула деген къоркъуу барды. Андан къутулур умудта аллындан окъуна профилактика жумушла бардырыладыла, деп билдиргендиге КЪМР-ни Эл мюлк министрствосундан.

Ведомствода айтханларыча, Россельхоз араны бизни республикада бёлнюню специалистлери юч минг гектардан аслам жерде фитосанитария мониторинг эмда тинтиуле бардырып чыкъгъандыла. Саранча жайылыр деген къоркъуу бегиреда Терк, Май, Лескен эм Прохладна районлада уллуду. Аны ючюн ол тийреледе бу айдан башлап келир аны ахырына дери быллай затла асламыракъ эслениучо жерледе араны къыргъан препаратла себедиле.

Министерствонда эмда араны специалистлери сейирлер болгъанлагъа, профилактика жумушлары тындырыу жаны бла консультацияла эм рекомендацияла бергенлей турадыла. Республиканы эл мюлк министри Хасан Сижажев айтханыча, ала заманында тамамлансала, тирлики къорансыз сакъларгъа боллукъду.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Премьера

Симфониягъа кере экинчи фильм

Бу кюнде режиссёр Къумукъланы Магомет жаш композиторубуз Малкъондуланы Ахматны «Минги Тау» деген симфониясыны экинчи кесегине алдыргъан къысхаметражлы «Къыш» деген фильмин премьерасы болгъанды.

Эсигизге салайыкъ, аны биринчи кесегине кере алдырылганы премьерасы 2018 жылны ахырында Търныаузда ётген эди. Бююнлюкде хал бла байламлы экинчи бёлюмге Ютуб видеохостингде къараргъа боллукъду. Режиссёр айтханнга кере, бу

жолгъу съёмкалагъа ахчаны «Балкария» ансамбльни тепсеучолери Элеккуланы Нурбла Локияланы Асият мажаргъандыла.

- Болушхан адамла атларын туура этерибизни соймейдиле. Съёмкаланы юсюнден айтханда уа, бу жол биз аны эки кюнню ичинде бошагъанбыз. Ахча табылгъанлай, симфонияны къалгъан эки кесегин да экранга чыгарып муратлыбыз, - деп билдиргенди Магомет.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Проект

Яслини – эркин отоулары, залы, холлу

Прохладный шахарда биринчи номерли гимназияны мурдорунда ясли блоку къурулушу къыстау барды. Проектине кере бу объект бир къатлы боллукъду, кесинде да тюр отоулары болмай алай этилликиди. Ол битсе, къатында мекамгъа галерея бла къошулукъду, деп билдиргендиге КЪМР-ни Къурулуш эмда жол мюлк министрствосундан.

Яслини отоулары иги да эркин боллукъдула. Объектде физкультура бла къореширча зал, холл, коридорла да ишлениркиди. Саулай айтханда, анда эки къауумгъа бёлнюнп къыркъ сабий кечиниркиди.

Шёндюге къурулушчула аны къабыргъаларын къалап, ба-

шына да жабып бошагъандыла. Ток, таза суу, жылыу бла жалчытуу ызланы, канализация тартахандыла, отоулары сиортгендиге, тюрлерине плитка салгъандыла, эшиклени бла терезелени да орнатхандыла. Энди уа отоулада къабыргъланы боюу, тийрени тапландырыу, жапмала ишлеу бла къорешедиле.

Ведомствода айтханларыча, бу объект «Тишируулары иш бла жалчытуугъа себеплик этиу – юч жыллары толмагъан сабийлеге школгъа дери билми беруу амалла къуруу» федерал проектни чеклеринде бардырылады, аны къурулушу быйыл бошаллыкъды.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Промышленность

Бийик технологияла, сынамлы кадрла – терк айныуну себеби

«Севкавентген-Д» предприятие Россейни технологиялы айныту фонду бла келишим этгенди. Анга кере «Эпидемия аурулагъа къажу туруу» программаны чеклеринде ол ставкасы бир процент бла чекленген займ аллыкъды, деп билдиргендиге КЪМР-ни Промышленность, энергетика эмда сатыу-алуу министрствосундан.

Ахча рентген оборудованыны производствосунда хайырланылгъан (багъалы) техника энергетикден сатып алдыргъа къоратыллыкъды. Бизни къыралда эпидемиология жаны бла болум осалыракъ болгъаны ючюн предпритияны проектини чеклеринде пульмонологияда, ёпке ауруулары тинтгенде изленген

рентген техника асламыракъ чыгарылып тебиреркиди. Коронавирус инфекциягъа (SARS-CoV-2) жукъгъаны халы бек осалына кетсе, ол бир-бирледе пневмониягъа келтирирге болады.

Министерствода айтханларыча, «Севкавентген-Д» - бизни республикада инновацияланы иги хайырланган, тири айныу барган промышленность предпритиялары санында алчыладан бириди. Бийик технологиялы производствосу биллими, сынамлы специалистлери эм бийик излемлеге тийишли рентген оборудовани чыгарыргъа онг береди анга.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

КЕЗИУЛЮ АТЛАМ

Бир-бир чеклениуле кетериледиле, алай сакълукъны унутургъа жарамайды

Коронавирус жайылганы хатасындан къыралда, бизде республикада да жаз башында аслам кесек чеклениуле кийирилгендиге. Билгенигизча, халкъ аслам халда жыйылган жерле: паркла, тюкенле, спортзалла, бытовое эмда башха жумушла тамамлагъан объектле жабылгъандыла.

Талай замандан бизни кесиден да бек къаты сакълукъ

эшиклери орамгъа чыгаргъа керекди.

Дагъыда жыл санлары 65-дан атлагъанлагъа эмда узакъгъа созулган аурууладан къыйналгъанлагъа тышына чыгып жаяу журюрге, физкультура бла къореширге эркинлик берилгенди. Кеслери да экеу-экеу неда юйдигилери бла, адамла аслам жыйылган жерлеге жуууклашмай алай.

солуу базала, пансионатла, санаторийле, сабий-саулыкъландырыу лагерье эм бу сферада башха учрежденияла энтта да ишлемейдиле, спорт эришиуле да бардырылмайдыла. Къырал организациялада 65-жыллыкъланы (больничны ачып) солугъа жибергендиге, бирсилеге уа асламысына юйден ишлерча амал бергендиле.

Тюкенледе, башха жерледе да адамлагъа бир бирлерини арасында эм азындан эки метрни тутаргъа, бетлерин маска бла жабаргъа, къолларын да дезинфекция этерге чакъыргъанлай турадыла. Сёз ючюн, «Вестер-Гипер» тюкеннге киргенде, эшик аллында къолларынга алай зат сепмей къоймайдыла. Залда уа «сакъ болугъуз, кесигизни аягъыз, къоруулау амалланы унутмагъыз» деп билдириу этгенлей турадыла.

Чач къыркыучу салонлада да, айтханларына кере, эсгертиулени сансыз этмейдиле, толтурадыла. Клиентлерини арасында уа тийре ансыз да эки метрден эсе кёлдю, дейдиле.

Хар жерде да излемлени бирча толтурадыла деп айтырча туйюлдю. Арада эки метрни юсюнден кёлпе сагъыш окъуна этмейдиле, алай къапысыз а хазна адам кёрмезсе, бирле уа резин кёл къапла да киедиле. Анга да сёз айтырча туйюлдю, кесин сакъларгъаны хатасы жокуду.

МУРАТЛАНЫ М.

изленип тебирегенди. Тышына чыкъгъанда, кеп адам болган жерлеге баргъанда бетни къап бла жабыуну борча салгъандыла. Кёлланы дезинфекция этиучо затла бла тазалап эмда терк-терк сапын бла жууп турууну да къошайыкъ.

Озгъан айны ортанчыларында тыйгъычла аз-маз азайтылгъандыла. Ол кюндеден башлап, чач къыркыучу салонла, хозтоварла, кийим сатхан тюкенле (400 квадрат метрден уллу болмагъанла) ачылгъандыла. Экинчилерини

Аллай тийреледе эмда жамауат транспортда маска кийиу борча салынады.

Майны ахырында республиканы Башчысы къыралны спорт къауумларына, аскерчилеге эмда правону къоруулаучу органланы келечилерине тау тийреледе жараула бардырыргъа эркинлик бергенди. Къо-накъ юйлеге уа иш бла командировкагъа келгенден башха бир кишини да къоймайдыла.

Башха сфераланы юсюнден айтханда, чеклениуле алгъынча турадыла. Туризм объектле,

АЧЫКЪ СЕЛЕШИУ

«Табийгъатыбызга барыбыз да дайым къайгырып турмасакъ, хал кереклисича тюрленирик туююлдо»

- Тенгиз, республикада сен бармагъан жер болмаз. Бизде экология жаны бла болум къалайды, къаллай кемчиликке тюберге тюшгенди?

- Аланы саны, жарсыугъа, аз туююлдо. Мен мында эм башына кир-кипчик эркинликсиз тегюлген жерлени юсюнден сагъыныргъа сюеме. Къайда болсанг да, биринчиден, алай тебеле илинедиле кезге.

Сез ючюн, бир талай заман алгъа барыбыз да билген Жылы-Суулагъа барама. Ал жыллада, эсигизде эсе, ары жетген иги да кыйын эди:

Экологну кюню – табийгъатны кюруулачуланы, тегерекдеги кудуретни сакълау жаны бла специалистлени эм жамауат кыулукчуланы, эколог-активистлени профессионал байрамыды. Россейде ол 2007 жылда 21 июльда Президентни указы бла кыуралгъанды, кеси да бешинчи июньда, тегерекдеги Кудуретни битеудуния кюню бла бирге белгилегенди.

Бизни республиканы табийгъатны ариулуугу, байлыгы тыш кы-

раллада окуна белгиледи. Алай адам болган жерде, не десенг да, тегерекдеги кудуретге дайым сакъ болуп турургъа тюшеди. Бу ишни кырал ведомстволуу бла бирге тюрлю-тюрлю экология жамауат организацияла, биригиуле, клубла да бардырадыла. Орус география жамауатны КъМР-де «Альтаир» жаш тѳлу клубуну башчысы, краевед Мокъаланы Тенгиз да ол жумушда бла бек тири кюрешгенледен бириди.

тюрге тюше болур. Аладан болушлукъ, ангылаулуукъ керемисе?

- Тийишли кырал эмда жамауат кыурамла бла бирге дайым ишлейбиз. Мен ОНФ-ни регион бѳлюмюнде ишчи кыуумладан бирини таматасы болган кезиуде, эркинликсиз кыуралган свалкалары интерактив картасын жарашдырып, кѳз кѳрген затланы юсюнден властагъа билдирип турганбыз. Росприроднадзорну КъМР-де Управлениясында жамауат инспектора, Табийгъат байлыкъла эмда экология министрствону келечилери, министри кеси бла да бирге кѳп жерледе болама.

Курортла эмда туризм министрствосу, РАН-ны КъМР-де Тау тийрелени экологиясыны институту бла да иги байламлыкъла жюрютебиз. Барындан да болушлукъ, билеклик керемисе. Уллу кѳллююк бири да этмейди. Къайда не тюрлю проблеманы юсюнден билди айтсакъ да, олсагъат мадар этилгенни белгилерге сюеме.

- Тюнеме бизни кыралда Экологну кюню белгиленгенди. Мен сени эмда биллай огтурулу иш бла кюрешген коллегаларыгы аны бла алгъышлайма.

- Сау болугъуз, мен да, кеси жанымдан, табийгъатны тазалыкъда тутханланы, аны бизни

жолу узакъ, осал, бийик машина болмаса, башха техника бла теберей да турма.

Алай 2017 жылда ары жангы, эркин жол ишленгенни бла ол тийрени дарманлы сууларын, хауасын кѳрюрге, солургъа суйгенлени саны бир ненча кереге кѳбейгенди. Анда туруп кетгенле уа кеслеринден сора кир-кипчик тебеле кыоя эдиле. Ол тамашалыкъ жер алай терк бауушланып башлагъанын

ны тапмаз эдинг: кыурулуш материалла, кыалган-кыулганла, тууар мыллыкла окуна.

Жауун суула аланы жуууп, уулу затланы жер тюбу бла андан ары эл таба элтедиле. Алайдан арлакъда уа картоф бла нартох ѳдюрюлген бахчала, малчылыкъ фермала. Жукъгъан ауруулануу жайгъан хауле итлени саны да алайлада аз туююлдо. Аны барын да кѳрген турист не зат айтырыкъды, бери энтта да къайтып келирге сюерикмиди?..

- Аладан кыутулур амал къаллайды эмда кимле болушлукъ этдиле санга?

- Жылы-Суулада проблемагъа республиканы Правительствосу, жержерли власть органла, жамауат организацияла да эс бурмай кыоймагъандыла. Министрлени кабинетини оноуу бла ишчи кыауум кыуралгъанды. Ызы бла ары келгенлени регистрациясы этилип тебирегенди, адамла кеси кереклени барыра жерле да орнатылгъандыла.

Былтыр эм бурунгу жыл кѳп заманны ичинде жыйылып тургъан кир-кипчик тебеле азайып тебирегенленини, ызы бла уа толусунлай кетерилгенленини юсюнден эшитгенбиз. Шѳндю анда быллай затланы тѳге турмай, жыйып, тышына, тийишли предприятягъа ташыйдыла. Аны бла «Экологистика» регион оператор кюрешеди. Этилген мадарланы хайыры бла ол тийре экология мардалагъа келиширча болгъанды, деп ышандыргъандыла жержерли администрацияда.

Шадхурейни юсюнден айт-

ханда уа, ол кюн мен кѳргеними суратха тюшюрюп, Битеуроссей халкъ фронтну (ОНФ) регион бѳлюмюне билдирген эдим. Анда аны олсагъат контрольгъа аладыла, районну администрациясына эсгерти этедиле. Аны юсюнден дагыда республиканы Табийгъат байлыкъла эмда экология министрствосуна билдиргенбиз. ОНФ-ни экспертлери айтханга кѳре, анда болум экология катастрофагъа жете-жетмез чекден узакъда туююл эди. Алай бла тийре болжалына салынай тазаланады, кир-кипчикни алайгъа ташыугъа да чек салынады.

Кесинг кѳресе, быллай шартланы тамыры неден чыкъгъаны. Кир-кипчик жыйылгъан тебеле кеси алларына кыуралмайдыла да. Ала бир-бир адамланы жуапысыз, былхымсыз, эринчек болганларын кѳргюзтген затладыла.

Саулай айтханда, арт жыллада республикада бу жаны бла бек кѳп иш этилгенди. Сез ючюн, Урванда, Бахсанда, Терк эмда Май районлада эрттеден бери турган уллу кир-кипчик полигонла кетерилгендиле. Тынрыаузда комбинатны ишинден кыалган-кыулганла тегюлген жерде да рекултивация этилгенди.

- Сени оюмунга кѳре, адамларыбызны табийгъатха аялуу болургъа кереклисине кѳз кыарамлары тюрленемиди?

- Бир жаны бла - хау, алай тюрлениуле аз-маз эслендиле. Алай саулай ойлап айтханда уа, адамларыбызны жанындан табийгъатха аялуукъ, сакълыкъ аслам халда эсленди деп айтырча уа туююлдо. Мында кырал не къадар кѳп кюрешип тургъанлыкъгъа, болум игиге айланырча хар бирибиз да кыошумчулукъ этерге борчлубуз.

Дагыда айтырыгъым: законлу халда кыуралган свалкадан да кете барыргъа тийишлиди. Къачан болса да, биз кир-кипчикни айырып жыйыу эмда ызы бла жарашдырыу системагъа кѳчерге керекбиз. Кесинг кѳресе, шѳндю чыгъарылмагъан, сатыуда болмагъан зат жокъду. Адамла кѳнден кѳп товар хайырланадыла. Аны ахыры уа - кыалган-кыулганланы, кир-кипчикни саны кѳбейе баргъаныды. Тергеулеге кѳре, бир инсан бир жылны ичинде аладан жарым тонна этеди.

Иш алай болуп тураллыкъ туююлдо, эртте-кеч болса да, экологияны халы бек тапысыз чекге жетерикди. Андан кыутулур ючюн а алай затланы айырып жыйыуу кыолгъа алыргъа керекбиз. Хау, мында кыуралдан бек иги башламчылыкъ чыгъады: программала жарашдырыладыла, тийишли жумушлага ахча кыоратылады, мадар этиледиле.

Алай айтханымча, биз барыбыз да кыатышмай иш боллукъ туююлдо. Биреу кыалган-кыулган пластикки, кыагытыны, мияла сыныкъланы хар бирин да айырып жыйып, энци контейнерлеге элтгенликке, ызы бла оноулан алагъа кир-кипчикни кыатыш-кыутуш этип тѳкселе, башхала уа машиналарыны терезелерин ачып,

шешаларын жол жанына атсала - аны кыйыны зырафына кетгенге сана да кыой.

- Болумну тюрлендирир амалын неде кѳресе?

- Баям, ангылатуу ишни кючлендире барыуда. Экология законодательствогъа бузукълукъ этгенле, низамлыкъгъа сыйымнагъанла жууапысыздан кыутулмазча этерге.

Биз да «Альтаирде» экология жаны бла юйретиуге эс бурмай кыоймайбыз. Клуб жыйылып, къайда не тюрлю жумушла тындырса да, ызыбыздан жуукъ да кыоймазгъа, жолда эслеген кир-кипчикни да жыяргъа кюрешибиз. Жаш тѳлѳбюз башхала кыурагъан экология акциялагъа, суботниклеге кыатышады. Ёсе келген тѳлу табийгъатха аялууракъ болгъанын эслейме, ол да кыуандырады.

- Эколог-активист ишинде кырал власть органла бла да байламлыкъла жюрю-

барыбызга, келир тѳлѳрибизге да сакълагъанлары жюрѳкен алгъышлайма, ишлеринде жетишимли болурларын тежейме.

Адамларыбызгъа айтырыгъым а алайды: биз турган жер бек ариууду, тамашалыды. Быллай гитче республикада тюз эмда тик жерле, къаяла, таула, терен кѳлле эмда терк суула, кыалын ѳсген агъачла да бардыла. Дагыда ѳзен тийреледе хауасы кыургъагыракъ, исси, таулада уа салкъын, мылылы.

Солургъа, жерлеге кыараргъа келген кыайсы адамгъа да мында бир амал табилмай кыаллыкъ туююлдо. Келигиз аны барына да аялуу кѳзден кыарайыкъ. Тазалыкны энци хар бирибиз да жалчынмасакъ, аны тышындан келип этерик туююлдоле.

Ушакъны
УЛБАШЛАНЫ Мурат
бардыргъанды.

кеси кѳзюм бла кѳргенде, бек мудакланама.

Дагыда Каменномостну къатында кѳлле бардыла. Совет Союзу заманында «Санниковну жери» деген белгилли кинофильми бир кесегин да ма алайлада тюшюрген эдиле. Бир кѳре, мен ары туристлени элтип баргъанымда, кѳлlege жете-жетмез кир-кипчик тебе кѳреме. Анда болмагъан зат-

Жоралау

Къайсынны назмулары тюрлю-тюрлю тилде эшитилгендиге

Х.М. Бербеков атлы Къабарты Малкъар къырал университетни студентлери битеуреспубликалы маданият-жарыкъландырыу акциягъа къатышхандыла. Проект КЪМАССР-ни халкъ поэти, Ленини эм СССР-ни Къырал сауғаларыны лауреаты Къулийланы Къайсынны эсгеруону кюнине аталганды.

Быйыл 4 июнда малкъар поэт жашаудан кетгенли отуз беш жыл болду. Коронавирус жайыла барганы ючюн чек салынганы бла байламлы Къайсыннга аталган битеу ишле онлайн халда бардырылгандыла. Студентлери адабият биригиулеры Интернетни бетлеринде назмула эм эсгеруиле

басмалагандыла. КЪМКУУ-ну библиотекасы китап-сурат виртуал кёрмюк къураганды.

Адабият флешмоб къурап, тыш къыраллы студентле да бу эсгеруу акциягъа тири къатышхандыла. Индияны, Палестинаны, Сирияны, Нигерияны, Йеменни эм Афганистанны келечилери «Къууанч эм насып сизге, саула!» деген назмуну окъугандыла. «Кёп тыш къыралада Къулийланы Къайсынны чыгъармачылыгын биледеди эм суюдиле. Ала 140-дан аслам тилге кёчюрюлгендиге. Аны Ата журтха, адамлагъа, суюмекликден толду тизгинлери кёп адамлары кесине жууукълашдырадыла. Аны себепли

Бизни студентлерибиз бу акциягъа суююп къатышхандыла», - дегенди университетни студент шахарчыгъыны тыш къыраллы студентлени ишле-

ри жаны бла директоруну орунбасары Алёна Шериева.

КЪМКУУ-ну пресс-службасы.

6 ИЮНЬ – ПУШКИННИ КЮНЮ

Кёп бетли жашауну, азатлыкъны эмга ариулукукуну закий жырчысы

Жай айны келиуу бла, кюз артыны ариу, жарыкъ муздахлыгъы бла бирге тошеди эсибизге уллу орус поэт Александр Сергеевич Пушкин. Жайда - 6 июнда - аны туугъан кюнюду.

Ол туугъанда, аны ююу Москваны белгили адабиятчылары, художниклери, музыкантлары жыйылуучу жер эди. Атасы капитан-поручик Сергей Львович Пушкинни биринчи орус комедияны автору Денис Фонвизин, поэтле Константин Батюшков, Пётр Вяземский, Василий Жуковский бла шуёхлукук жюрютгенди, кеси да назмула жазганды.

Анасы уа, Надежда Осиповна Ганнибал, сабийлерин - юч жаш бла къыз - бек суйгенди. Николай алты жылдында ауушханды. Александр, Лев, Ольга бир бирге билеклик этгендиге. Пушкинни лицейге бергенде, анга терк-терк жюрюк ючюн юйюк Петербургда кечгенди.

Сабийлеге, ол заманлада бай юйледе жюрюген төредеча, нянькала тутхандыла. Пушкинледе француз, орус дигизала да болгандыла. Аладан бири - Арина Родионовна - поэтни юсю бла тарыхха киргенди. Ынналары Мария Алексеевна Ганнибал кёп таурух, эски хапар билгенди. Юйюк оулу библиотекасы уа ауузда жюрюгенди.

Биринчи назмуларын Александр Пушкин француз тилде жазганды. Онеки жылдында аны Царскоевский лицейге бергендиге. Ол анда алты жыл окъуганды. Биринчи эсге тойрелген назмуларын да анда жазганды: «Воспоминание о Царском Селе», «Безверие» д.а.к. Биринчи суймеклигине да анда тюбегенди. Аны жукъусун къачыргъан патчахны ич ишлерини мнистрини къызы он-тёртжыллыкъ Наталья Кочубей эди. «Воспоминаньем упоенный» эди. «Воспоминаньем упоенный» деген назмуланы поэт анга атаганды.

Лицейни бошаганлай, аны тыш къыраллы ишлени коллегиясына коллежский секретарьга алгандыла. «Арзамас», «Зеленая лампа» адабият биригиулеге да назмуну ол заманлада къатыша башлаганды. «Эл», «Чаадаевге», «Азатлыкъ» деген эм башха назмуланы бла «Руслан бла Людмила» поэмасын да ол кезиуде такъганды.

«Кавказ жесир» поэмасын, «Абрек къарындашла», «Бахчисарай фонтан», «Чыганлыла» деген поэмаларын а Раевскийге бла Кавказда, Къырымда болганды жазып башлаганды. Алай айланганында Одессаны поэт бек жаратханды эм 1823 жылда ары иерлерин тилегенди. Келип, граф

М.С.Воронцовну оноунда къуллукъ этип башлаганды.

Михаил Семёнович Кавказда жарым патчах болганды. Нальчикде бусагъатдагы Къабарты орам алгын аны атын жюрютгенди. Одессаны битеу интеллигенциясы Воронцовланы юйлерине жыйылуучу эдиле. Ары келе-кете, Пушкин аны юй бийчеси Елизавета бла шуёх болганды. «Евгений Онегин» романын къол жазмасыны къыйырларында Пушкин аны отуздан артыкъ суратын ишлегенди дейдиле.

Баям, жаш адамны ол жылыулу

халин сезип, князь поэтке Псков тийресинде анасыны Михайловское элине кечерге буюрганды. Айрыла туруп, Елизавета Воронцова поэтке бек багъалы жюзюк бергенди. «Храни меня, мой талисман» деген назму аны юсюндеди. «Простишь ли мне ревнивые мечты...» да ол кезиуде жазылганды.

Биринчи заманда бек эриксе да, Михайловское элде поэт кёп ишлегенди - «Евгений Онегинни» бла «Чыганлыланы» бошаганды, «Борис Годунов» трагедиясын, «Граф Нулин» поэмасын эм жюзге жууукъ назму жазганды. Анда къоншу бийни къызы Саша Осипова бла танышып, анга «Признание» назмуну да такъганды.

1825 жылда уа, Александр I патчах ауушуп, аны орунуна Николай I келгенде, поэт Москвагъа кечерге эркинлик алганды. Алай а, жюрге тартханлыкъгъа, Къырымгъа, не тыш къыралгъа чыгъаргъа эркинлик бермегендиге. Ол заманда аны жюрек къайгъыларын Анна Керн чачханды. Ол анга «Я помню чудное мгновенье...» деген аламанат назмусун атаганды.

Ол Москвада болган жылларында жаш поэт Анна Оленина бла танышханды. Аны атасы патчах библиоте-

каны, художествову академияны да таматасы эди. Ол окъуулу, акъыллы къызы ата-анасы анга берирге унамагандыла. Поэт аны альбомунда «Я вас любил: любовь еще, быть может...» деген назмусун къойганды.

Поэтке 19 жыл толгъанда, ол Наталья Николаевна Гончаровагъа тюбегенди. Биринчи тилегенде, ол анга келирге унамаганды. Ол заманда Пушкин эркинликсиз Кавказгъа кетгенди. Ол шартны поэт «Арзрумгъа жолуучулукъ» деп кесини юсюнден жазгъан повестинде белгилейди. Ол кезиуде «Полтава» поэма, «Роман в

къагъытларын окъуп, алай тюшюнгендиге аны иги таныгъанла окъуна фахму теренлигине. «Капитанская дочка» повесть аны ахыр уллу иши болганды. Юч жылны ичинде къоя да, жангъдан къайта, алай хазырлагъанды жазыуучу аны.

Уллу орус назмучу 1837 жылны уллында дуэльде жоюлганды. Аны ёлтюрген жыйырмакыжыллыкъ французгъа Дантес - Кавалергард, Петербургда Француз революциядан сора келгенди. Аны барон Луи Геккерн кесине жаш этгенди. Ол ариу сифатлы эр киши поэтни юйдегисин жууапсыз суйгенди.

Аталыгъы да, ол да закийни аман бетли этерге кюрешгендиге. Наталья Гончарова саякъ жюрюйдю деп, анга, тенглерине да эриши анонимкала жазгандыла. Дантес Пушкинни къайын къызы Екатерина бла бир юйюк къурагъанды, алай ол аман ишлерин къоймаганды.

Дуэль да андан болганды. Дантес биринчи атханды. Пушкин эки кюн къыйналып, дуниясын алышханды. Ол заманда анга жаланда 37 жыл бола эди.

Бусагъатда Санкт-Петербургда поэт ахыр солуун алган юйде аны музейи ачылыпды. Ол дуэль болган жерде уа Россейни уллу поэти Александр Пушкинни эсгертмеси суюледди. Москвада Арбатда да поэт жашау нёгери блады.

КЕЗ ЖАШЫ

*Озгъан кюнде, чагъыр аякъ алып,
Жаным муздах, шургу кюйден тола,
Гусар тенгим бла биргелей къалип,
Кёз алмайын, къарап турдум жолгъа.*

*- Айтсанг а сен, къарайса нек ары? -
Деп ол батыр алай сорду манга. -
Ашырмагъанса, дейме, бир жары
Сен тенг-шуёх, шукур Аллахынга.*

*Мен, башмын ийип ёшюнюме,
Шыбырдадым нёгериме былай:
«Гусар! Ол мен тиширду ючюнгем
Тюйюлдю да, турады ол къыйнай».*

*Алай айтып, къалдым кючюнюрге,
Кирпигимден бир кёз жашы кетди.
«Жилыяса сен тиширду ючюнгем!
Уял!» - деди да ол, айып этди.*

*«О, кый гусар! Кыйынды жюрекке,
Санга тюшген болмаз къыйналыргъа.
Бир кёз жашым боллукъду этерге
Ёлюр оту, тошсе бу чагъыргъа...»*

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

САГЫШЛА

Сыфатынғы бузган, саулугуңга заран салган зат бла кылай кюреширге боллуккыду?

Арт заманда шахарлары-бызны, ол угъай, эллери-бизни окъуна орамларында кьолларында, билеклеринде татуировка салдырган жаш адамлары кюрюрге тюшеди. Анга сейир этерча да тойюлдо – артистле, жырчыла, социальный сетельде белгиле адамла битеу санларын аллай суратла бла «жасап», кыалганлагъа юлюг болгандыла.

Бир жол танышымы 13-жыллык кызычыгы, Егор Кривиди клипин кюрюрге: «Къарачы, кыалай ариуду. Мен да ма быллай татуировкала сюеме, амам кюярлык болурму?» – деп сорайды. Ол саулуккыга иги тойюлдо, бизге, муслиманлагъа, ол харамды дегенимде, кызычык сейир этгенди.

Кертиди, татуировка, адамны тыш сыфатын тюлендиргенден сора да, аны саулугуна заран салады. Аны медикле эртте тохташдыргандыла. Суратын ишлегенде, энчи ийнени болушлугу бла адамны терисине шакыа кийиредила. Медиклени айтханларына кере уа, ол кезиде

териде ийне бла асыры кеп тешик этилгенден, инфекция (20-гъа жуукъ ауруу) кийирилерге боллуккыду, ол санда гепатит, ВИЧ окъуна. Бирде уа шакыа жарашмай, жара сау болмай, ишлетген суратын жуукъга да ушамай да кыалады.

Шахъа кеси да кюрккүүлуду – мышьяк, кюрккюшин кыатышдырылганы ючюн. Андан онкология, лейкоз ауруула башланьоргъа боллуккыду, ала бауурну, бюйрекни бузадыла, кыан-тамыр жюрек системагъа заран саладыла.

Тинтиуледен белгиле этилгенча, тату боюланы хазыраганда кыаллай затланы хайырланьоргъа жараганы закон бла белгиленмегенди. Алай эсе уа, аны чыгарганла кеслери сюйгенлерича кыатышдырадыла. Сёзге, кызыл шахъада гинасуу, жашил эм кек боюлада кобальт бардыла. Къарасында уа, мышьяк бла кюрккюшинден сора да, парафениленодиамиин болганы ачыкланганды, ол а аллергия, экзема, дерматит кызгъаргъа боллуккыду.

Медицина жаны бла бу ишни аманлыгы белгиледи. Алай динде да татуировка муслиманлагъа харам болганы тохташдырылганды.

Адам кесини терисинде сурат ишлесе неда башхада ишлетсе, кесин Аллахуталадан бийикге салады, ол а кярккышлы болур. Бу жумушланы толтуруу алынган ахча уа урлангенди ырысыхыгъа тенг этиледи. Кыаллай сурат ишлетгенин артык магъаналы тойюлдо, Къурандан сураны окъуна жаздыр, ол харамды, – деп аныгъатады бизге Хасани элни ийамы **Мисирланы Тимур хажи**.

Сыйлы Къуранда аны юсюнден быллай сёзле бардыла: «... Аллаха анга налат бергенди, ол а: «Мен сени кыуларынгы бир кыауумн кеси жаньыма бурлукъма. Мен аланы акылар терсине айландырмай кюярлык тойюлме, алада ышаньулук туудурлукъма, малларыны кыулакъларын кесдирикме, Аллаха жаратхан сыфатларын буздурлукъма, сөгенди. Аллахуталаны ору-

нуна кесини жакчысына **Ибилни алган ишексиз заранлыды» (12:34).**

Ислам алимле «...Аллаха жаратхан сыфатларын буздурлукъма...» деген сёзледе ол санда терилерине суратла, накышла салдыруу юсюнден айтылганын чертедиле, деп аныгъатады Тимур хажи.

Ибн Масхуд быллай билдиргенди: «Бир жол Мухаммад, Аллахни саламы анга болсун, быллай айтханды: Алла-хутала татуировкала ишлеген неда кеслерине салдырган, къашларын жыр்தхан неда жыр்தдырган, ариу болама деп тишлерин билетген, алай бла Аллаха берген сыфатын тюлендирген тиширулагъа налат салганды» (аль-Бухари 5931, Муслим 2125).

Ислам алимле татуировка наджас болганын айтдыла – ахырта тьерге жарамаган кирли, жийиргенчи затха. «Сурат ишлетилген жерде кыан жыйылады ары кийирилген бояу бла бирге. Адамны терисинде бир тюрю сурат да ишлетирге жарамай-

ды, «Аллах», «Мен исламны сюеме», «Ышарган эт, ол сюнетди» дегенча ислам бла байламлы затланы окъуна. Хадислде «вашы» деген сёз хайырланьады. Ол а ийнени боугъа сюртоп, аны бла накышла ишлеу деген магъананы тутайды. Биз билгенден, ол татуировкады.

Былайда сёз косметология бла байламлы жумушланы юсеринден да барайды. Алимлени акыллариныа кере, муслиман адам татуировканы дарманланы болушлугу бла, ала жарамай эселе, хирургия амал бла кесдири кетиртирге борчлуду, – дейди Тимур хажи.

Кесисиз, дин, илму жаны бла да татуировка хайыр келтирмейди. Аны ёсюп келген телюге аныгъатып, жуукъга да юйретмеген жыр்தыладан юлюг алмай, алимлеге, жандаурлук бла кюрешген адамлагъа, экономистлеге, кыруушчулагъа, эл молкчюлеге, быллай башха усталагъа ушаргъа чакырсак иги болмазми эди?

ТИКАЛАНЫ Фатима.

8 ИЮНЬ – СОЦИАЛ ИШЧИНИ КЮНЮ

«Бизни усталыгыбызны тутуругу – халаллык бла тюзюмлююкдю»

- **Замхарий, социал ара кимлеге эм кыаллай болушлук этеди?**

- Биз тюрю-тюрю сыталагъа кере кыйын жашау болумлагъа тюшгенлеге болушабыз. Сёз ючюн, араны мекамьны экинчи кыатысында кыар адамсыз кыалганла турадыла. Алагъа бек ариу кыаралганын, анда тазалыкны уа энчи чертип айтыргъа сюеме.

Бу кыартланы арасында энди тюшекде турганла, кыарьусула да бардыла. Алай эсе да, ала болушлук керекли кыалмайдыла. Не жаны бла да себепликни сезгенлей турадыла.

Энчи кесими алып айтсам, Жангы Малкъарда жашаган алты кыарта кыарайма. Хар бирине да ыйкыны ичинде экишер кере барыргъа керек болады. Алагъа дарманла, аш-суу продукт келтирбиз, коммунал телеулерин, башха аллай жумушларын тамамлайбыз. Андан сора да, юйде, сёз ючюн, тизгинге кыарайбыз, быстыр, адыр жууабыз, аш хазырайбыз.

Аланы арасында энди сексен, токъсан жылдан атлагъанла окъуна бардыла. Жарсыгъа, кими, алгъадан юйор кыурамай, жангызлай кыалып кыартайганды. Бирисини сабийлери узак жерде ишлейдиле, жашайдыла. Башхарларыны уа юйдегилери ауушук, кеслери кыалгандыла, къадар алагъа жаш-кыыз ёсдюрюр насыпны да бермегенди.

Аны себепли кыартланы юйлерине келсек, не жумушну да тынгылы этип, кёллерине жетерге кюрешбиз.

- **Сиз аланы аллай болумлада турганларын а кыалай билесиз?**

- Аланы жыл санларына кере ара эсепге алады. Сора бизни элибиз уллу тойюлдо, аны

Дунияда, баям, адам улуну эм кыйыматлы ышаны – ол аны жандаурлугуду, кыатындагылагъа кыйгыра, кыатыналганлагъа себеплик тапдыра биллююду. Бизни кыатыбызда, жарсыгъа, онгсузла, кеслерине кыар-ялмаганла, кыйын жашау болумлагъа тюшгенле да бардыла. Аллагъа болушлук этгенле уа, айхай да, хурметте тийишлиди.

Аладан бири Диналаны Замхарийди. Ол Терк районну Халкъны социал жумушларына кыарган комплекс арасында ишлеп келгенли уа энди отуз жылгъа жуу-укълашханды. Професионал байрамны аллында биз андан бир кыауум соруугъа жууап беририн тилегенбиз.

себепли кеслери алларына жашагъан, энди кыартайганын да билген кыйын болмайды.

Алай эсе да, биз эм алгъа аланы юйлерине барып, алагъа арадан болушлук кереклисин сорган этебиз. Анга ыразы эселе, шагъатлык этген завленины жазаргъа керекдиле. Жаланда анга тийишлиликде бардыла социал ишчиле кыартланы кыарьусуланы юйлерине.

Кеслери ыразылык берселе, сора ызы бла алагъа арадан комиссия келип, жашау болумларына, турмушларына кыарайды. Башхача айтханда уа, ол комиссия да эркинлик берирге керекди.

Кыартла алагъа деп этилген жумушла ючюн кыаралгъа хакъ тийейдиле. Ол жаны бла да тийишли график жарашдырылганды. Шёндю карантинни кезиуонде уа продуктланы, дарманланы да хакъсыз элтебиз.

Октябрьде Уллайгъан адамны айлыгын да бардыруучубуз. Аны чеклеринде элибизни администрациясы неда спонсорла аш-суу хуржунла хазырлап, алагъа юлешилеюбюз. Сёз ючюн, озгъан жылда администрация бал туз, сары жау, тауукъ эт, тюрюлю тюрюлю крупала, татлы ашарыкыла да алганды.

- **Ишигизни юсю бла жашауу кеп тюрюлю бетине тюберге да**

тюше болур. Кыаллай сезимле бийлейдиле аны бла байламлы?

- Ишибиз тынчды деп да айталаймы. Кыартланы кёбюсю сабийле кибикиде. Кыартларында олтуруп, ушакъ этсен сюедиле. Сёз ючюн, бизде кесинлей турган Хаджиланы Жабир барды. Юйдегиси ауушханды. Жарсыгъа, сабийлери да жокъ эди. Анга келсен, ол бегирек элден, жамауатдан хапар эшитирге излейди.

Башхача айтсак, алагъа адамланы жанындан жылуу, кыартларыны жетишмейди. Ол затны толу сезмегенлеге уа жашау да тын кюрюнмейди. Аны себепли кыйыналып турганладан ариу сёзню кызыганмазгъа керекбиз.

Бизни халкъда абадан телюге не заманда да намыс, хурмет бериле келгенди. Ала кеслери да ёз кылыклары бла ёсюп келгенлени кеп ариу адетге юйретгендиле. Мени сабийлигим да Жангы Малкъарда озганды. Бизде Мырзабекланы Халимат деп бир огурлу ыначык болуучу эди, аны бир заманда да унутмайма.

Аны не ючюн айтама, ол бизни, орамда сабийлени, жыйып, арбазында печинде плов, либже да биширип, сыйлар эди. Кыалгъа-

нын а барыбызгъа да юлешип, биргебизге салып бергенди. Ол аны этмейме десе, биреу дауларык болмаз эди. Алай а ма быллай адамла бизге юлюг бола, андан сора да, элибизни берекетин, миллетибизни адамлыкы ышанларыны ачыклагъандыла, кюрюзгендиле.

- **Былай иш бла кюрешгенлени, айхай да, халаллык, жандаурлук сезимлери башхаракды деригим келеди. Не дерге боллукъсуз аны юсюнден?**

- Баям, бизни усталыгыбызны тутуругу – халаллык бла тюзюмлююкдюле. Кыоумдан келсе, кыйсы бирине да кыарап турлукъ эдим. Ишимде не аз да уллу кёллююк этмезге, хар не кереклилерине да кыайгыргъанлай турургъа кюрешеме.

Кесим Текуланы Ханайини уллу юйорюнде ёсегенме. Администрациябызгъа талай жылны башчылык этип турган Къурманбий бла жырчы Амур мени кыарындашларымдыла, саулай да алтаулан болады. Атабыз, анабыз Локияланы Фатимат да бизни халаллыкыгъа, жарыклыкыгъа юйретгенлей тургандыла. Ол затлагъа жа-

ланда сёз бла угъай, кеслерини ёз кылыклары бла да тюшюндюргендиле.

Белгилегенибизча, ишибиз тынч да тойюлдо. Билемсиз, ала бла олтуруп ушакълашсанг, кыруда аны айтханына хо деп турмай, соруула да берсенг, ма ол заманда башхача боладыла. Кеслери алларына атылып кыалмай, ала да жамауатха керек болганларын, кыартларын да кыйын кезилеринде кыл узатырыкыла табыллыкларын сезедиле. Ийаныгыз, ма ол затланы сезмеклик алагъа кыары да береди.

Элде, кесигиз билесиз, жумуш табылады. Алай эсе да, кыарт-кыарьусулларыбызгъа жаланда социал ишчиле угъай, жамауат бирден кыайгырсак иги эди. Нек дегенде, айтханыбызча, миллетибизде не заманда да алай бола келгенди.

- **Социал службагъа жаш адамла уа келемидиле?**

- Хау, бардыла. Ала мында сюююп окъуна ишлейдиле. Сора энди бери да асламысында бийик билимлери болганланы аладыла. Нек дегенде мында бардырылган тюрюлю-тюрюлю тергеулене, башха жумушланы да кыуу болмаганга этерге кыйын тюшерикди.

Алай эсе да, жаш адамланы таматаланы кыйынлыкларын аныгъап, ишлерини магъанасы, кыйыматы неде болганын сезгенлерин, толу сунай аныгъаларларын да жаратама. Аланы кере, жаланда социал службада угъай, халкъыбызда эртден тохташдырылган тереле жашауда кеслери жерлерин тапханлай турукларына ийнаман.

Ушакъны **МОКЪАЛАНЫ Зухура** бардырганды.

ТУРИЗМ

Сейир экспедициягъа маршрут жарашдырылады

2020 жылны жайында экспедиция кезиуге хазырланыуу эм Минги таугъа жолоучулукъланы маршрутларын къурауу чеклеринде республиканы курортла эм туризм министрлини къуллугъун толтурган Мурат Шогенцуков Элбрус тийрени шимал жанларына баргъанды. Анда краевед, Орус география обществону келечиси Мокъаланы Тенгиз министрлини Минги тауу шимал кесегинден къыбыла жанына ауула эм ауушла бла внедорожникледге барыра маршрут бла шагъарейлендиргенди. Ала бир кюннге къыйын, бийикликле 2500 метрге жетген жолла бла 360 километрни ётгенди.

Экспедиция маршрутну Мокъаланы Тенгиз 2014 жылда «tk_puteshestvie» турист компания-оператор, спортну устасына кандидат, внедорожникледге айланыуу «Зори Кавказа» фестивалыны къурагъанланы къауумуна кирген Владислав Дзугулов бла жарашдыргъанды. Андан бери ол тюрлю-тюрлю клубланы, организацияланы эм туристлени излемлерине кёре тюрлендиреле тургъанды.

Анга внедорожникледге, квадроциклледге чыгъаргъа жарагъанды, жолоучулукъну кезиуонде уа къонакълагъа андагы жерлени юслеринден сейирлик хапарла айтылгъандыла, тарых эм маданият эсгертмеле кёргозюлгенди, Кавказны халкъларыны тёрелери,

аш-суулары бла шагъарейлендиргенди. Эпидемиология болум тюзелсе, июнну ахырында ара сахарлы квадро клубланы къатышыулары бла экспедициягъа чыгъаргъа мурат да барды.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

СУРАТДА: Мурат Шогенцуков бла Мокъаланы Тенгиз.

Муратманыу

Программада – юч канат жол эм тогъуз трасса

Минги тауу тийресинде «къызыл» къыйынлыгы болгъан трассаны къурулушу июльда башланырыкъды эм жангы сезонда лъжачыла аны хайырланыргъа боллукъдула. Бу ишле РФ-ни Экономиканы айнытуу жаны бла министрствосуну Шимал Кавказны курортларын айнытуу жаны бла программасына киредиле.

Озгъан ыйыкъда къурулушу юсюнден келишимге «Шимал Кавказны курортлары» акционер обществону таматасы Хасан Тимижев къол салгъанды. Шёндю керек документлени хазырлау эмда бийикликде ётерик ишлеге хазырланыуу бардырылады.

Трассаны узунлугу 1515 метр боллукъду эм ол 3846 метрде башланырыкъды. Акционер обществону пресс-службасы билдиргенге кёре, ала энтта да юч канат жол бла тогъуз трасса салыр муратлыдыла. Эки подъёмникни проект документациясы бююнлюкде жарашдырылыпдыла. Ишленирик канат жолладан бири 4 минг метрден бийикликде орнатыллыкъды. Къалгъан подъёмниклени бла трассаланы жангы талагъа байлап, «Гара-Башы» станциягъа къошарыкъдыла.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

КЪУРУЛУШ

Устазла, школчула да къууанырыкъдыла

Май районну Ново-Ивановское элинде «Билим бериу» проектге кёре 340 миллион сомдан асламгъа жангы излемлеге келишген школ ишлене турады. Бусагъатда къурулушчула мектепни ююнчю этажын къалап башлагъандыла. КъМР-ни Жарыкъландыруу, илму эм жаш тёлню ишлери жаны бла министрствосундан билдиргенлерича, мекямны класслары жангы

техника бла жалчытылынырыкъдыла. Алай бла окъучула къыралны белгили билим бериу учрежденияларында тенглеринден арта къаллыкъ туйюлдюле. Объектни 2022 жылны ахырына битдирир муратлыдыла.

Къурулуш бир тюрлю тыйгычсыз, къыстау барады. Мектеп толсунлай жангы излемлеге келиширикти, ол санда от тошмезча, жер тепгенде хата жетмезча боллукъду эм башха къоркъусузулукълагъа да аслам эс бурулулукъду, - дейди подряд организацияны таматасы Алим Хутежев.

Школну спорт залы орналгъан блокда ишле бошала турадыла. Мектепни арбазында солурча, ойнарча, физкультура эм спорт бла кюреширча майданла ишленириктиди.

Быйыл жайны ахырына Ново-Ивановскоеде "Демография" миллет проектни чеклеринде «Спорт – жашауу мардасы» деген программагъа кёре тёрт миллион сомдан асламгъа воркаут бла кюреширча спорт майдан да ишленирикти.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Пенсия фонд

Тёлеулени тохтамай аладыла

Россеини Пенсия фонду (ПФ) регионда бёлюмонден билдиргенлерине кёре, 3-15-жыллыкъ сабийлеге эпидемия бла байламлы бир кере берилип къалгъан ахча болушлукъну алыр ююнчю юйорледен 54523 заявление келгенди. Алай бла бююнлюкде 98155 сабийге онушар мингле берину юсюнден оноула къабыл кёрюлгенди.

Къыралны Президентини оноуна кёре, бу тёлеулеге 197 миллиард сом бёлюнгенди. Аны бергенде, юйорню файдасы не башха алгъан пособиялары тергелмейдиле, аналыкъ капиталны ёлчмечи азайтылмайды. Ол ахча ата-аналагъа къыралны жанындан болушлукъ этер муратда 3

жылдан башлап 16 жыллары толмагъан сабийлени барысында да битеулу халда бериледи.

Тёлеулени алыр ююнчю заявлияланы Кёп жумушланы толтургъан аралада бла ПФ-ну клиент службаларында къояргъа боллукъду, алай эм игиси къырал жумушланы порталында энчи кабинетни юсю бла тамамлауду, деп эсгертедиле фондда. Аны ююнчю къошакъ документле изленирик туйюлдюле.

Коронавирус жукъгъан ауруу бла байламлы фондха барырдан алгъа адам специалистге жазылыргъа керекди. Заявлияланы 1 октябрьге дери берирге боллукъду.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Ыразылыкъ

Чемерлик бла хатерлилик

Бир ненча күн мындан алда мен бек ауругъанма. Кенжеде амбулаторияны врачларына эм кичи медперсоналына сансыз этмегенлери ююнчю ыразылыкъымы билдиргенге сюеме.

Рита Талиевна Татарованы башчылыгында, бусагъатдагы болумда ишлери кёп болгъанына да къарамай, Фатима Вороковача врачла бла Залина Лиева медсестрала мени аягы юсюне салыр ююнчю къолларындан келгенни аймагъандыла.

Бийик профессионал били-

ми, ауругъанлагъа жан аурута эм огурлулугу ююнчю Фатима Вороковача уллу ыспас этеме. Кесини ишин уста билгени, алтын къоллу, тёзюмлюкю, жылыулугу эм эс бёлген ююнчю Залина Лиевагъа таза жюркеден сау бол дейме.

Сизни бу огурлу ишигиз сизге къууанч эм ырахатлыкъ келтирсин жаныгызыгъа. Битеу башламчылыкъларыгъызда жетишим, насып, айныу эм узакъ ёмюр тийлейме.

КЪАРТЛЫКЪЛАНЫ Налжан.

Археология

Табылгъанлагъа – минг жылла

Бахсан районда «Къоба-Таба - 2» обада археологла тинтиу ишле бардырадыла. Алгъаракъда ары муниципалитетни администрациясыны башчысы Артур Балкизов да баргъанды, деп билдиргенди районну пресс-службасындан.

Обада тинтиуле бла кюрешгенлеге «ОКН-проект» ЗАО-ну илму-производстволу бёлюмоню келечиси Лариса Нидзельницкая таматалыкъ этеди. Ол Балкизовча не бла кюрешгенлерини, жер тюрлюнден къаллай артефактла къазып чыгъаргъанларыны юсюнден хапарлагъанды. Ол санда археологла юй адырла, къошула, чёмочле, тиширы-

ула ариулукъгъа жюрютген затла тапхандыла.

Специалистле оюм этгенге кёре, ала бары да бир ненча минг жыл мындан алгъа - жез ёмюрде асыралгъандыла. Кеслерди да дуниясын алышхан адамны къабырына салыны, аны ол жашагъан жамауатда даражасын кёргозгенди.

Лариса Нидзельницкая айтханыча, Бахсан районну жери археология жаны бла бек байды, сейирликди. Районну башчысы уа бу ишлеге не жаны бла да себеплик этерге хазыр болгъанын билдиргенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Къармашыу

Курортланы ток бла толу жалчытырча

«Россети Шимал Кавказ» компания СКФО-да регионлада курортланы жай солуу кезиуде электрокюч бла тынгылы жалчытып турургъа таукелди. Бююнлюкге ол төрт федерал курортну, юч жюзден артык санаторийни, пансионатланы, солуу эмда сабий саулукуландыруу комплекслени жалчытады ток бла.

Аланы барында жыл сайын эки миллиондан артык адам болуучуду. Асламысы Минги тауну тийресин, Архызы, Домбайны, Цейни, Минводланы сайлайдыла, деп билдиргенди компанияны республикада бёлюмюнден.

Эпидемиология болум осалына кетгени ючюн тыш къыраллагъа чыгаргъа чеклениуе кийрилгенди. Аны себепли быйыл Шимал Кавказда аслам кесек турист келирин сакълайдыла. Россейни Президенти Владимир Путин да ич туризмни тири айнытырча кереклисин белгилегенди.

Алайды да, энергетикле, бу кезиуге хазырлануучу чеклеринде сагъынылгъан объектлеге ток жиберген инфраструктурагъа тынгылы къарайдыла, битеу табылгъан кемчиликлени болжалына салмай кетереди. Ол санда Къабарты-Малкъарда сегиз трансформатор подстанцияны эмда Элбрус тийрелеринде сетельни жыйырма километрден асламысын жангыртыргъа умут этеди. Компанияда айтханларыча, тийишли ишлеге къатышхан специалистле толу жалчытылындыла.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ЭСЕПЛЕ

Бек уста бахчачыланы атлары айтылганды

Бир ай мындан алгъа билдиргенибизча, Элеккуланы Хасан хажини башчылыгы бла эллиени бахча-тахта ишлеге келлендиридир мурат бла «Яникойну 2020 жылда бек иги бахчасы» деген эришиуну къурагъан эдиле. Анга 22 адам къатышандыла.

Бёлкюннген заман ётоп, бююнлюкде эсепле белгиленгенди. Элеккуланы Хасан айтханнга кёре, комиссияны онуюу бла биринчи жерге Малкъондуланы Кезибан тийишли болганды. Экинчи тизмеде Газаланы Эльвирады. Ючюнчю уа - Бечелланы Сакинат.

Ала барысы да диплола эм ахча саугъала бла белгиленрикдиле. Ол а, сёзсюз, эндиги жыл да эришиуге къатыштыргъа суюгленени санын ёсдюрюкдө.

Эришиуге къатышханлары бахчалары уа битимледен бай болганы кёллени сейирсиндиргенди. Картоф, сохан, хыяр дегенча төрели тахта кётгеле бла бирге хуан, хар-

быз, инжир, балли, банан Азимиана, лайм, нанькыны тюрлюлери, жилек, каштан эм дагыда кёл башха сейир зат Яникой бахчалала алаамат жайылып ёсдюрюлгенлери комиссияны келечилерин бек къуандырганды.

Гюллени бла айбатлыкда хайырланылгъан битимлени уа айтып да саны жокъду. Адамланы

арбазлары да юлгоге айтырча ариу болганын да чертичады.

Быйыл анга къатыштыргъа суююп, кеч эшитгенле да бек кёл болгандыла. Алай бла, Муслиман организация былай эришиуну төрели этип, жыл сайын бардыруу муратлыды.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 3. Берекет. 8. Тау эл. 9. Аманлыкъ. 10. Бир бирни тутуу. 14. Улуу гебен. 17. Этезланы Омарны романыны аты. 19. Адамда болгъан къалакъ. 21. Кийик жаныуарланы тюрлюсю. 22. Тиширууну кереги. 23. Чабакъ. 24. Къысхакъулакъ ит. 25. Сууаплыкъ. 28. Улуу къарт ит. 30. Зауукъу. 31. Тай. 32. Адам къауум. 35. Биреуню аманат затына къол жетдириу. 38. Тебиу. 39. Урлагъанны бир пюнях, аны уа - минг дейдиле. 40. Къумач кесек.

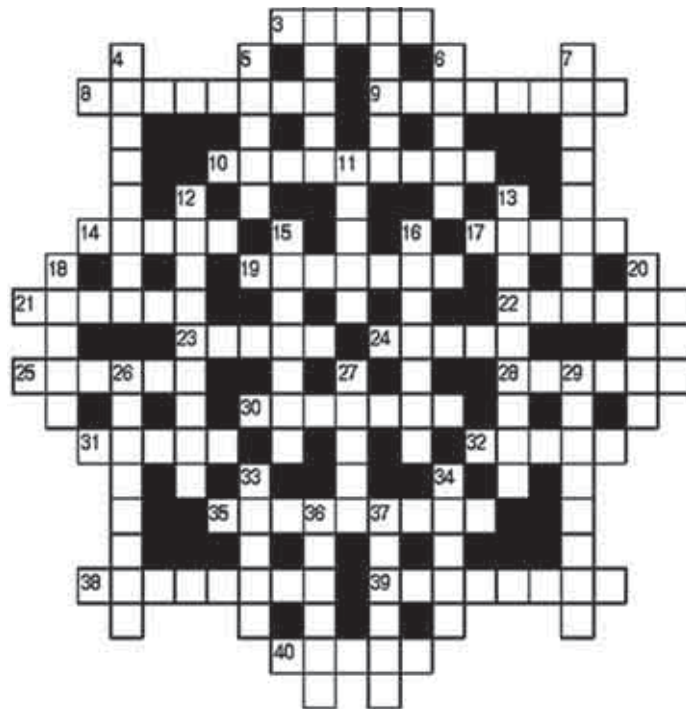
ЁРЕСИНЕ: 1. Басма зат. 2. Неге да жарагъан дарман. 4. Бир затны

этерге таукел болуу. 5. Сибирьде тиллери бизге ушагъан миллет. 6. Кереклисинден кёл. 7. Акъырын сёлешу. 11. Адамны къарысуз этген зат. 12. Къайгылы болум. 13. Эрте аллай юйлери болгъанла байлагъа саналгандыла. 15. Сен эндиге дери билмеген хапар. 16. Эрте ачыкъдан жарагъан, энди уа оюннга бурулгъан усталыкъ. 18. Сагъыш этиу. 20. Жыйрыкълыкъ. 26. Бек махтаулу. 27. Нартюх бишген. 29. Бир зат айтыу. 33. Юй башы. 34. Алдууну тюрлюсю. 36. Эрттегили жангы жылгы байрам. 37. Бурунгулу хапар.

ГАЗЕТНИ 62-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 3. Тауукъ. 8. Балакъа. 9. Улутха. 10. Бийик жер. 12. Усу. 15. Акътау. 18. Мысты. 20. Къызыруу. 22. Къыбыла. 23. Сампал. 24. Акын. 25. Ачыу. 26. Чалбаш. 29. Кыртык. 30. Алмашуу. 31. Маркъа. 33. Ортакъ. 37. Бау. 38. Къуш. 41. Индира. 42. Мырхык. 43. Къыйма.

Ёресине: 1. Балан. 2. Къутас. 4. Къасмакъ. 5. Талау. 6. Мурса. 7. Ахырат. 11. Арбаз. 13. Мара. 14. Къырс. 16. Мырытла. 17. Тынчылыкъ. 19. Чыран. 21. Жалын. 27. Шакъы. 28. Къазан. 29. Карт. 32. Ашхана. 34. Алысын. 35. Базар. 36. Хурма. 39. Тыпыр. 40. Турма.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зуухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Эссенуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графике кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгандады.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГАНЛА:

Геляланы Валя -
(1,2,3,4-чю бетле),
Бийчеккуланы Жаннет -
(9,10,11, 12-чи бетле) -
корректорла.

Тиражи 1451 экз. Заказ № 1102
Багъасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленни атлы проспект, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru